

ВІДГУК

офіційного опонента
на дисертаційну роботу

Білобловського Святослава Володимировича
на тему: «Інтегрована звітність та концептуальні основи фінансового
управління в системі реалізації корпоративної соціальної
відповідальності та сталого розвитку організацій»
поданої до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

В умовах глобальної трансформації, цифровізації та зростання значення соціальної відповідальності, інтегрована звітність і фінансове управління набувають стратегічного значення. Традиційні форми звітності, що зосереджуються виключно на минулих фінансових результатах, уже не задовольняють потреби стейкхолдерів, які очікують комплексної інформації про довгострокову стійкість бізнесу, екологічні та соціальні ризики (ESG).

У цьому контексті зростає роль інтегрованої звітності та концептуальних засад фінансового управління, що охоплюють не лише обліково-аналітичну, а й стратегічну, управлінську, репутаційну та соціальну функції. Світові регуляторні ініціативи формують нову парадигму звітності, у якій фінансові та нефінансові (ESG) показники розглядаються у взаємозв'язку як складові оцінки довгострокової вартості бізнесу.

Українські реалії ускладнені впливом повномасштабної війни, економічною нестабільністю та кризою довіри. Більшість організацій стикаються з обмеженим доступом до цифрових інструментів, браком фахівців з ESG-питань і низьким рівнем стандартизації звітності.

Разом із тим, євроінтеграційний курс України підсилює актуальність теми, оскільки орієнтація на членство в ЄС передбачає імплементацію стандартів ESRS.

Висококонкурентне середовище Європейського Союзу передбачає від суб'єктів звітування високий рівень зрілості звітних процесів та ефективності управління ESG-даними. Це створює конкурентну перевагу для українських організацій, які здатні системно впровадити інтегровану звітність і включити нефінансові показники у свою стратегію, підвищуючи інвестиційну привабливість на міжнародному рівні.

У цьому контексті особливої ваги набуває розроблення науково обґрунтованих підходів до трансформації звітної функції як складової сучасної системи фінансового управління. Йдеться про формування концептуальної моделі, що враховує цифрову трансформацію, очікування зацікавлених сторін, ризики greenwashing і потребу інституційної адаптації до

стандартів ЄС.

Таким чином, тема дисертаційної роботи є надзвичайно актуальною як з наукового погляду, зокрема у контексті розвитку підходів до аналізу функції звітування та корпоративної соціальної відповідальності, так і з прикладного. Тематика, що розглядається автором, сприяє стратегічній трансформації українського бізнесу у напрямі сталого, відповідального й конкурентоспроможного розвитку в європейському економічному просторі.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичних планів наукових досліджень: наукова тема Міжрегіональної Академії управління персоналом «Модернізація механізмів формування фінансових ресурсів державними структурами, суб'єктами господарювання і населенням України як умова економічного та соціального розвитку суспільства» (номер державної реєстрації 0121U108233) в межах, якої дисертант розглядав актуальність дисертаційної роботи, що підтверджується використанням отриманих результатів. У рамках даної науково-дослідної роботи Святослав Володимирович провів комплексне дослідження щодо теоретико-методологічної інтеграції нефінансового (ESG) та фінансового звітування, оцінки регуляторних драйверів і цифрових чинників, побудови моделі узгодження інструментарію McKinsey 7S з концепцією Triple Bottom Line та розроблення інструментів управління даними й зрілості системи звітності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Результати дослідження, викладені у висновках і рекомендаціях, достовірні та отримані автором особисто на основі цілісної наукової методології: системного та інституційного аналізу, компаративного огляду ключових регуляторних вимог (IFRS S1/S2, ESRS, GRI, TCFD), контент-аналізу нефінансових звітів, а також моделювання та узагальнення. Емпірична частина спирається на панельне дослідження банківського сектору з побудовою композитних індикаторів щільності та повноти нефінансових розкриттів. Переважна більшість положень дисертації має авторський характер (інтеграційна модель 7S-TBL-ESRS, модель зрілості та поетапна дорожня карта імплементації) і спрямована на розв'язання прикладної проблеми інтеграції нефінансових показників у систему фінансового управління та підвищення якості корпоративної звітності в умовах глобальних трансформацій і підвищених регуляторних вимог.

Наукова новизна дисертації окреслена у трьох взаємопов'язаних вимірах. По-перше, на концептуальному рівні вперше сформовано інтеграційну модель включення інтегрованої звітності до системи фінансового управління в логіці McKinsey 7S з ув'язкою принципів Triple Bottom Line та вимог ESRS. При цьому, матриця 7S-TBL-ESRS виступає «каркасом вирівнювання» між управлінськими елементами організації та нормативними вимогами розкриттів інформації, операціоналізуючи стратегічні елементи

(політика ESG, RAS, подвійна суттєвість, KPI) у єдиному контурі управління даними та контролів. По-друге, на методологічному рівні удосконалено зміст функції звітування як стратегічної складової фінансового управління та систематизовано трансформаційні чинники (IFRS Sustainability Disclosure Standards, ESRS), що дає аналітичну рамку для оцінки зрілості звітної системи.

На емпіричному рівні автором розроблено панельний підхід до виявлення дисбалансів у нефінансових розкриттях банків через дві композитні метрики - індекс щільності та індекс повноти ESG, які розрізняють як ширину кількісних розкриттів, так і глибину методичного опрацювання

Побудова та інтерпретація індексів чітко описані, а результати для вибірки 2020-2024 рр. демонструють незбалансованість і волатильність, що створює прикладну основу для адресних управлінських реагувань.

Сукупно ці положення зменшують розрив між фінансовими та нефінансовими показниками, узгоджуючи їх з вимогами ESRS, і підсилюють роль зовнішньої незалежної перевірки як умови довіри користувачів. Додаткову практичну вагу забезпечують такі інструменти реалізації, як матриця відповідностей 7S-TBL-ESRS та формалізована шестиетапна схема впровадження, що роблять новизну відтвореною у корпоративній практиці.

Характеризуючи загалом новизну наукових положень дисертації Білобловського Святослава Володимировича, слід відзначити, що беззаперечна оригінальність роботи полягає у виборі проблематики інтеграції інтегрованої звітності в архітектуру фінансового управління в умовах цифрової трансформації та імплементації ESRS. Представлений матеріал вирізняється глибоким системним підходом: автор концептуально поєднує логіку McKinsey 7S і принципи Triple Bottom Line в єдиний управлінський контур даних і контролів, емпірично верифіковує його на прикладі банківського сектору та пропонує відтворювані інструменти імплементації (матрицю відповідностей і поетапну дорожню карту), що підсилює практичну релевантність запропонованої моделі.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Погоджуючись із сформульованими в дисертації конкретними положеннями, які визначають наукову новизну отриманих результатів, особливий акцент варто зробити на окремих з них, що є найбільш важливими.

Наукова новизна роботи полягає в розробці теоретико-методологічних і науково-практичних засад вирішення проблем фінансового управління в контексті корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку організацій що реалізовується в розробці адаптивної моделі трансформації традиційної системи звітності організації в інтегровану архітектуру, здатну забезпечити комплексне управління звітністю з урахуванням фінансових, податкових, статистичних та нефінансових (ESG) вимог.

Найважливішими результатами, що характеризуються новизною і розкривають логіку, масштабність, повноту та зміст дисертації, є такі:

Вперше:

- сформовано інтеграційну модель включення інтегрованої звітності до системи фінансового управління в логіці McKinsey 7S, яка поєднує принципи прозорості, відповідальності, оцінки комплексної ефективності (TBL) та управління даними зі зовнішніми вимогами стейкхолдерів. На прикладі банківського сектору у межах Strategy узгоджено цілі ESRS із бюджетно-стратегічним циклом, Structure визначає місце і підзвітність функції звітування в архітектурі корпоративного управління, Systems охоплюють процеси MCS/SCS, Data Governance - таксономії/цифрові формати та контроль якості даних; Shared Values фіксують культуру прозорості та довіри, Style забезпечує «тон згори» і відповідальність менеджменту, Staff розмежовує ролі, а Skills конкретизують методичні та аналітичні компетентності;

Удосконалено:

- зміст функції звітування як стратегічної складової фінансового управління, що забезпечує інформаційну підтримку прийняття рішень у сфері КСВ та досягнення цілей сталого розвитку. На відміну від існуючих підходів, функція розглядається не лише як інструмент подання інформації, а як механізм формування довіри та діалогу із стейкхолдерами;

- систематизацію трансформаційних чинників, що впливають на розвиток концептуальних основ звітності в умовах цифровізації, зростання регуляторних вимог та впровадження міжнародних ініціатив (IFRS Sustainability, CSRD, ISSB). Це дозволило розробити аналітичну рамку для оцінки зрілості звітної системи організації;

- обґрунтовано типізацію організаційних дисфункцій (greenwashing, window dressing, інформаційне мовчання) у практиці впровадження інтегрованої звітності. На відміну від фрагментарних оцінок у попередніх дослідженнях, типізація поєднана з методичними рекомендаціями щодо подолання викривлень;

- розроблено методичний підхід до оцінювання ролі цифрових інструментів (Big Data Analytics, XBRL, AI) в управлінні функцією звітування, що розширює наукові уявлення про взаємозв'язок технологічної зрілості та ефективності звітних процесів. Запропонований підхід дозволяє встановити залежність між технологічною зрілістю компанії та якістю розкриття інформації у звітах сталого розвитку

Дістало подальшого розвитку:

- обґрунтування аналітичної методики виявлення дисбалансів у нефінансових розкриттях банків шляхом побудови двох агрегатів - індексу щільності розкриттів та індексу повноти і панельний підхід для міжбанківського порівняння, що дозволяє пов'язати результати з рішеннями з управління даними, внутрішнього контролю та стимулюючими механізмами менеджменту;

- уточнено структуру концептуальної основи інтегрованої звітності як бази для побудови звітної системи, що забезпечує валідацію суттєвості, узгодження нефінансових і фінансових показників та орієнтацію на створення довгострокової вартості.

Вищезазначені положення виводять дослідження на новий рівень розуміння функції звітування в умовах сучасної економіки, що трансформується, та є аргументованим внеском у розвиток наукової школи фінансового управління й сталого розвитку.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 14 наукових працях: 7 авторських статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному виданні, яке внесено до міжнародної наукометричної бази Scopus (власний науковий внесок полягає у розробленні концептуальних засад комплексної та багатовимірної інтеграції внутрішніх систем управлінського обліку, фінансової та звітності зі сталого розвитку, що дозволяє усунути дисбаланс між високим рівнем розробленості фінансових показників та відносною недостатністю метрик у сфері сталого розвитку), 6 тез доповідей за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 7,2 друк. арк. Власні здобутки висвітлено у 6,9 друк. арк.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Достовірність наукових положень, сформульованих автором у дисертації, підтверджується їхнім впровадженням у практичну діяльність банків та організацій, зокрема: АТ «Банк Кредит Дніпро» (довідка від 01.07.2025 р. № б\н), ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» (довідка від 18.07.2025 р. № 18/205), АТ «АБ «РАДА БАНК» (довідка від 18.09.2025 р. № 8/09-3), Міжрегіональна Академія управління персоналом (довідка від 02.07.2025 р. № 2497).

Зокрема, у АТ «Банк Кредит Дніпро» використано розробки автора щодо методичного підходу до запровадження моделі управління ESG-звітністю як синтезу класичних управлінських основ McKinsey 7S та концепції Triple Bottom Line.

ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» прийнято до впровадження рекомендації щодо механізмів подолання фрагментарності звітних систем, забезпечення узгодженості ESG-метрик із фінансовим управлінням і стратегічним ризик-апетитом, а також запровадження підходів до масштабуванні функцій звітування.

Модель, запропонована в дисертаційному дослідженні, використовується в АТ «АБ «РАДА БАНК» як методичне підґрунтя, що забезпечує зв'язок між системою управління ризиками (RAS), практиками сталого управління (ESG) та стандартами звітності (ESRS), який є критично важливим в аспекті звітування. Такий підхід має потенціал до інтеграції нефінансових показників в комплексну систему управлінського обліку, як під час складання звітності, так і в ході аналізу та врахуванні регуляторних вимог,

які стосуються звітування банківськими установами України в сфері сталого розвитку в контексті дотримання вимог ESRS.

Отримані в процесі дослідження теоретичні і практичні результати мають цінність у зв'язку із тим, що викладені в роботі положення представлені в форматі методичних розробок і практичних рекомендацій, які є придатними для розробки та впровадження адаптивної моделі управління звітністю в сфері сталого розвитку.

З огляду на зазначене, дисертація має вагоме значення для подальшого розвитку систем звітування та фінансового управління в контексті викликів сталого розвитку.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Білобловського Святослава Володимировича засвідчив їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст стислої анотації розкриває інформацію про методику дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації.

Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог чинного законодавства України.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Білобловського С.В. за рівнем наукової новизни, змістом, логікою викладення матеріалу, проведеними узагальненнями, висновками та пропозиціями є завершеним науковим дослідженням та відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Робота написана державною (офіційною) мовою із дотриманням наукового стилю та використанням у дослідженні спеціальної термінології. За своєю структурою та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40. Виклад матеріалу загалом подається обґрунтовано, розділи дисертації логічно пов'язані між собою, висновки і пропозиції впливають зі змісту дисертації та отриманих здобувачем результатів. Авторські методичні положення і наукові розробки, пропозиції та рекомендації, наведені в роботі, деталізовані дисертантом і переважно доведені ним до можливості практичного застосування.

Таким чином, тема дослідження, його мета, предмет і об'єкт, перелік поставлених та вирішених завдань, положення наукової новизни, запропоновані автором загальні висновки, обсяг друкованих праць за темою дослідження відповідають чинним нормативним вимогам щодо наукових робіт такого рівня.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи отримані Білобловським Святославом Володимировичем результати виконаного дослідження, підкреслюючи їхню наукову та практичну цінність, водночас варто зазначити такі недоліки та зауваження:

1) У підрозділі 2.1 (табл. 2.1, с. 106) репрезентативно охарактеризовано вибірку українських банків і обґрунтовано релевантність отриманих висновків для цієї галузі. Водночас доречно було б додати короткий підсумковий параграф про застосування методики поза межами банківського сектору, а саме: зазначити, який набір показників і трактувань фінансованих впливів потрібні для небанківських фінансових установ або нефінансових організацій. Таке уточнення розширює горизонти застосування запропонованої моделі, а не змінює її зміст.

2) У підрозділі 2.1 автором переконливо представлено логіку побудови індексів щільності (рис. 2.11, с. 126) та повноти розкриття звітності (рис. 2.12, с. 126) з використанням рівноважних ваг і порога « ≥ 2 » як критерію достатньої глибини розкриття. Разом з тим, було б доречно розширити подання результатів окремою панеллю чутливості: продемонструвати, як змінюються підсумкові рейтинги за альтернативних вагувань (наприклад, підвищена вага певних елементів для банків із переважним корпоративним портфелем) та із застосуванням варіацій порога ($\geq 1,5$; $\geq 2,5$). Така пропозиція не змінює суті обраної базової специфікації, проте робить її вибір більш прозорим і підсилює довіру до надійості висновків.

3) Досліджуючи інтеграцію систем управління звітуванням у організаційні структури (п. 2.2, розділ 2, с. 131-144) дисертант переконливо аргументує роль цифрових інструментів у забезпеченні якості даних. Разом з тим, доцільно було б окремо окреслити профіль ризиків автоматизації - зокрема питання алгоритмічних упереджень, відтворюваності розрахунків і контролю змін правил складання звітності. Запропонований мінімальний набір вимог до технічної документації, журналів змін і тестів якості даних поглибив би практичну частину розділу та надав би чіткі орієнтири для впровадження, не змінюючи основ методики.

4) Побудований у підрозділі 3.2 каркас McKinsey 7S (табл. 3.1, с. 194) узгоджує «м'які» й «тверді» компоненти системи. Водночас, доцільно було б навести додатковий зв'язок між кожним із елементів 7S та конкретними процедурами процесного циклу Системи управлінського контролю (MCS) та Системи сталого контролю (SCS) (планування - збір - валідація - звіт - перевірка). Наприклад, стисла таблиця відповідностей із мінімально необхідними контрольними точками та визначеним строком проходження процесу між функціями підвищила б відтворюваність рекомендацій і полегшила їх застосування без зміни концептуальної рамки.

5) Надаючи рекомендації щодо вдосконалення управління звітуванням у сфері сталого розвитку (п. 3.3, с. 227-252), здобувачем чітко показано

управлінську корисність індексів і ключових ESRS-показників. Разом з тим, для посилення прикладної застосовності було б доречно схематично відобразити, як відповідні метрики (табл. 3.3, с. 237-238) інтегруються в процеси визначення апетиту до ризику, стрес-тестування, лімітування та бюджетування. Короткий опис порогових значень і циклу моніторингу з розподілом відповідальності (фінанси, ризик-менеджмент, сталий розвиток, внутрішній аудит) зробив би цей блок ще більш практичним, не змінюючи його теоретичної логіки.

б) Відсутність у дисертаційній роботі запропонованої форми інтегрованої звітності, методичних рекомендацій щодо підготовки, складання, подання, затвердження та оприлюднення інтегрованої звітності знижують практичну значимість і цінність проведеного дослідження для вітчизняних підприємств та організацій, зокрема банківських установ.

Проте варто зазначити, окреслені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загалом досить високого теоретико-методичного рівня представленої на захист дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Білобловського Святослава Володимировича на тему: «Інтегрована звітність та концептуальні основи фінансового управління в системі реалізації корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку організацій» є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їхнього викладу в опублікованих працях свідчать про наукову самостійність дисертанта, високий рівень підготовленості дослідження.

Одержані автором результати забезпечують розв'язання актуального наукового завдання в галузі «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», яке полягає в інтеграції нефінансових (ESG) показників у концептуальну архітектуру фінансового управління та розробленні адаптивної моделі управління звітністю, що забезпечує прозорість і доказовість.

Дисертаційна робота Білобловського Святослава Володимировича на тему: «Інтегрована звітність та концептуальні основи фінансового управління в системі реалізації корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку організацій» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно

з Наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державного торговельно-економічного
університету

Костянтин БЕЗВЕРХИЙ

